

0+

*"Торо пиалап улыт яндар шўман-влак:
пуно Юмым уажыт" (Мф. 5:8).*

ШҮМ-ЧОН ЦЗОЛЫК

2013 ий март
годсек лектеш.

МАРИЙ ПРАВΟΣЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 4-МЕ (60) №, 2018 ИЙ АПРЕЛЬ

Йошкар-Оласе да Марий Элын Високопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш

ХРИСТОС ЫЛЫЖ КЫНЄЛЫН!

**ЙОШКАР-ОЛА ДЕН МАРИЙ ЭЛЫН
ВЫСОКОПРЕОСВЯЩЕННЕЙШИЙ
МИТРОПОЛИТШЕ ИОАННЫН да
ВОЛЖСК ДЕН СЕРНҮРЫН
ПРЕОСВЯЩЕННЕЙШИЙ
ЕПИСКОПШО ФЕОФАНЫН
КҮТЄЧЕ САЛЛАМЫМАШЫШТ**

2-шо ден 3-шо - лаштыклаште лудса.

ХРИСТОС ЫЛЫЖ КЫНЕЛЫН

«Тиде кечым Юмо пүрен, тиде кечын куанен йывыртена». Тиде кече ўшаныше-влаклан чынжымак куанле да утарымашым кондышо. Тудын нерген курымла мучко Тошто Сугынь годсо праведник-влак шонкаленыт. Нунын кокла гыч шукынжо Тиде Кечым ужнешт ыле, но кертын огытыл, Тиде куаным тамлен ончынешт ыле, но пуалтын огыл. Меже тендан дене, иза-шольо-влак, Тиде Кечым ужына, тиде куаным шижына, да Господын Ылыж кыселмыжлан каласаш лийдымын йывыртена. Тиде кечым чынжымак Юмо мыланна ыштен.

Христос Ылыж кыселмешке, мемнам язык пызырен, но Христос ен-влак верч Шкенжым пуэн, мемнам сулык деч утарен. Ылыж кыселмешке ме адын (тамыкын) пленникше лийынна, но Христос сеныше семын адышке волымж дене, тудын шинчаржым шалатен да мемнам тиде плен гыч утарен. Христосын Ылыж кыселмешкыже тўня ўмбалне колымашын сенаш лийдыме лўдыкшыжō озаланен, но

Христос лўдыкшыжым веле огыл, а колымашым шкенжымак сенен, тидын дене чыла енын ылыж кыселмашлан тўналтышым пыштен. Тудо - мемнам Корнына, Чын да Илыш (Ин. 14,6).

Мемнам йоратымыжлан кōра Христос Ылыж кыселын, санденак меат Шке Пўрышынам да икте-весеынам йоратышаш улына. Тиде йоратымашланна кōра мемнан чоннат ылыжеш, осал дене ужмышудымаш йомыт, чарак корангеш. Тунам гына ме Юмын чын йочаже лийын кертына. Чаманаш логалеш, кызитсе саманыште йоратымаш чот шагалеымын. Тиде Кугече йўдым тек кажныже шкаланже йодышым пуа: уло мо мыйын тыгай йоратымаш, мый Юмын тунемшыже улам мо? Чын вашмутым муына гын, илышна шукылан саемеш.

Ача, иза-шольо, ака-шўжар – Господын йоратымыже-влак! Чыладам Юмын йоратымаш пайрем дене, Кугу Кугече дене саламлем. Илышым пуышо Юмо деч кугу духовный куатым, тынысым, тазалыкым, утаралтмашым, православный вераште пенгыдын шогымашым тыланем. Юмын Волгыдын Ылыж кыселмыже тек мемнам поро пашалан да ваш-ваш йораташ кумыланга.

ХРИСТОС ЧЫНАК ЫЛЫЖ КЫСЕЛЫН.

Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоанн.

Христосын Ылыж кыселмыже. 2018 ий.

ХРИСТОС ЫЛЫЖ КЫНЕЛЫН

*«Түнян сулыкшым Шке үмбакыже налше
Христос – У Пасхе, ылыше Надыр»
(Кугече канонисо 9 мурын припевше)*

Ылыж кынелше Господь дене ушнымаште йоратыме да кугун пагалыме ача, изашольо ден ака-шужар-влак!

Тиде лүмлө да святой кечын мый чыладамат Юмын утарыше Пасхыже дене уло шүм дене саламлем да Кугече саламлымашын ылышым пуышо мутшым Тыланда йонгалтарем: ХРИСТОС ылыж кынелын!

Христосын Волгыдын Ылыж кынелмыже – түнямбал күкшытан событий. Черкын тидлан уло тичмашлыкше дене ямдылалтме Кугу пүтө жап эртыш. Христосын Ылыж кынелмыже дене ылыш колымашым сенен, рай тамыкым сенен. Чот куанле кече толын, тудым суксо түня ден айдеме тукум ик семын йывыртен пайремлат.

Юмын Эрге түнян сулыкшым Шке үмбакыже налын да мыланна курымаш ылышын Полатшым почын. Христосын Ылыж кынелмыжым да Тудын айдеме тукум верч орланымыжым Ыресеш колымыжо деч ойыраш огеш лий. Христосын Кугечыжым пайремлен, ме Утарышын йосланымыжлан вуйнан савена, Голгофышто Тудым чаманен шортына, Тудын пелен Ыресеш пудалалтына. Тидын деч вара веле ме курымаш ылышын куанышкыже куснена да Христосын Волгыдын Ылыж кынелмыж годсо йывыртымашым налына.

Ылыж кынелше Господь Иисус Христос мыланна тиде түняш молан толмынан тайныжым почын. Тиде тайне – курымашлык ылыш. Тиде тайне – айдеме шүмын курымешлан порылыкым, сайым ыштымыже да утаралтмаш деке савырнымыже. Илышыште чыла порыжат Юмылан да Тудын куатшылан чот ушаныме гоч, Юмын куатше дене мемнан чоннам, шүмнам, уш-акылнам волгалтарыме гоч шукталтеш. Порым ышташ шонымына годым ме тидым эре шарнышаш улына.

Христосын Волгыдын Ылыж кынелмыже мемнан христиан ушанымашнам пенгыдемда. Господь Иисус Христос мландымбалне

айдеме капым налын да түня нерген чыла чыным мыланна тичмашын почын пуэн. Тудын туныктымжо – Юмын туныктымаш – айдемылан утаралташыже пуалтын. Господь мемнам икте-весеынам йораташ үжеш: «Мый тыланда у күштымашым пуэм: икте-весеыдам йоратыза. Кузе Мый тендам йоратенам, теат тугак икте-весеыдам йоратыза. Тендан коклаште йоратымаш лиеш гын, Мыйын тунемшем улмыдам чылан палат» (Ин. 13;34-35). Утарышын Ылыж кынелмыже мыланна Юмын йоратымашын чынжым почын, тудым ме шке шүмыштына аралышаш да икте-весеылан пуышаш улына. Эн ончыч Юмо Шке мемнам йоратен да, чыла енын сулыкшым сулен налын, чылаштым каргымаш да колымаш деч утараш манын, Шке Ик Эргыжым түняшке колтен.

Юмылан ушанымаш – айдемылан чыла сенаш полшышо түн саркурал, тудо мемнам порылык, волгыдылык да пиал деке викара. Господь Иисус Христос ушанымашын күлешлыкше нерген Шке каласен: «Тек тендан шүмда ок тургыжлане. Юмылан ушаныза да Мылам ушаныза» (Ин. 14:1). Мемнан ушанымашнам лавырташ төчышө-влак деч лүдман огыл, курымаш ылышыш вончыктарыше утаралтмаш корно гычат коранман огыл.

«Кугече лүмеш Шомакыштыже» святитель Феофан Затворник куанен ойла: «Иза-шольым-влак, таче мемнан чыла пайремлан эн чапле пайрем – чапландарыме да моктен мурымо жап. Господь таче мемнам Шке чаманымыж дене орыктарен. Тудын Ылыж кынелмыже мемнан сулыкнам касарымым, мемнам чыныш лукмым, святитлымым, сулен да эргылыкеш налмым да мыланна Пылпомышым почмым ончыкта. Юмо мландымбалне, а айдеме Пылпомышто, чыланат ушнымаште улына. Ожнысо ваш умылыдымаш пытен, Юмо мемнан тукум дене сөрасен, диавол вожылмашыш пурен, колымашым шинчырлыме, рай почылтын да мыланна ончыкылан кугу ушан ылыжын».

Кугечым пайремлен, ме уло түнялан волгыдым пөлеклаш ямде улына. Тидлан ме шкеже чонна дене сулык деч ылыж кынелшаш улына. Кеч-могай сулыкат чонышко пычкемышым пурта, волгыдым пытара. Сулык – тиде колымаш. Шерге изашольо ден ака-шужар-влак! Шке чонна верч чарныде тыршаш күлеш, сулыкан кумылшупшмаш ваштареш кучедалман. Мыланна поро, чаманыше, лишыллан лүшкыдылыкшым орлыдымо лийман. Господь Иисус Христосым уло шүм-чон дене, уло кертмына дене йораташ түнгалына, а шке лишылна-влакым – шкенам йоратыме семынак! Тунам Христосын тынысше, Кугечын куанже мемнан ылышыш пура да тудым вашталта, кузе Христосын Волгыдын Ылыж кынелмыже уло Сандалыкым вашталтен.

Господьын волгыдо Кугече кечынже тыланда Ылыж кынелше Христос дене ушнымаште ваш йоратымашым тыланем! Шүмыштыда Кугече куан лийже да тудым тыныслык ден Юмын чаманымыжлан ушан дене темыже!

ХРИСТОС ЧЫНАК ЫЛЫЖ КЫНЕЛЫН!
Волжск ден Сернурын епископшо ФЕОФАН.
Христосын Кугечыже.
Волжск, 2018 ий.

ЎШАНЕНА, СВЯЩЕННИК ГАВРИИЛ ЯКОВЛЕВЫН ПАШАЖЕ ИЛАШ ТҮНАЛЕШ

«Шүм-чон изолыклан» – 5 ий. Кушеч тудо тўналын? 2012 ийыште священник да туныктышо, марла букварьын авторжо да марий йылмыш Юмын книга-влакым кусарыше Гавриил Яковлевич Яковлевын колымыжлан 100 ий темын. Тидым палемдаш маньын, октябрь тылзын 30-шо кечынже Арын селасе Христос Шочмо лўмеш черкыште литургийым служитлыме, вара панихидым да йыргешке ўстелым эртарыме.

2013 ий мартыште священник Гавриил Яковлевын шочмыжлан 170 ий темме лўмеш Морко посёлкышто кугу конференцийым эртарыме да тудлан газетын икымше номержым пўлеклыме. Чыла тиде паша священник Николай Чузаевын вуйлатымыж дене виангеш. Теве тыгерак «Шүм-чон изолыкын» корныжо почылтын.

Тений Гавриил ачалан 175 ий темеш. Тидын вашеш Козьмодемьянск олаште 10 апрельыште конференций эртаралтеш.

Ушанена, священник Гавриил Яковлевын пашаже илаш тўналеш да тўвыргө саскам конда.

МАРИЙ КАЛЫКЫН КУГУ ТУНЫКТЫШЫЖО

Гавриил Яковлевич Яковлев 1843 ий 12 мартыште (тошто стиль почеш) Озан губернийыште Козьмодемьянск уездын Вилатовражский волостьышто Большая Юл Шудемара ялыште (кызыт Курыкмари районисо Кылыкал ял) Агриппина Михайловна ден Яков Родионович Родионовытын кресаньык ешешышт шочын. Гавриил изиж годсек Юмо да чудо нерген ойлымым колышташ йўратен. Колмыжым вес ен-влаклан каласкален.

Грамотым палыше кресачаже Сергей Егоров тудым Евангелийысе чыным йўраташ туныктен. Изи Гаврииллан тыге кўштен: «Аракам йўаш огыл, ен-влакым обихатлаш огыл, кугурак-влакым мыскылаш огыл, но пагалаш, поро пашам ышташ». Яковлевын шкенжын шарнымыже почеш, кресачажын туныктымыжо чонышкыжо нўшмў семын возын.

14 ий марте Гавриил лудын-возен моштен огыл, грамотылан шольыж деч тунемын. Тудо чўккыдын черкыш коштын, тушто марла лудмо Евангелийым колыштын да ача-аважымат туныктен. Нуно рушарням жаплаш да пўтым кучаш тўналыныт.

Туныктымо пашам Гавриил Яковлев Козьмодемьянский уездысе Пўртныр ялыште 1867 ий 11 октябрьыште тўналын. Тушто 1871 ий 17 февраль марте ыштен. Тидын годымак курыкмари йылмышке кўчык Священный историйым да кўчык катехизисым кусарен. Кок книгажат Озангыште 1871 ийыште лектын.

Вара тудо Унчышто школым почын, тушто туныктен да Шенше селасе Юмын Аван Казанский иконыжо лўмеш черкыште псаломщиклан ыштен, тошто да У Сугынь-влак Историйым ямдылен. Тиде пашалан тудлан 200 тенгем пуэныт. Оксам школым чонаш кучылтын.

1873 ийыште Гавриил Яковлевым диаконлан кидым пыштеныт, а 1875 ийыште – священниклан.

Черке книга деч посна Гавриил ача букварьым ямдылен. Шке урокшым марла нангаен. Тудын пашаже нерген благочинный Покровский тыге палемден: «Унчышто туныктышо Яковлев шке пашажым пеш сай пала. Тудо тынар виыым пыштен – тунемшыже-влак Священный историй гыч иктаж ужашым лудыт да лудмыштым тунамак шке йылмышкышт кусарат».

Н. ФЕДОСЕЕВА.

Рушарня школыштына ўдыр-рвезе-влакым Юмын пагалаш, Шочмо элым йораташ туныктена. Православный самырык-влакын кечыштым пеш пайдалын эртарышна. Иисус Христосын Шочмыжо лүмеш храмын настоятельже Николай ача мемнам благословитлыш. Вара тунемше-влак Шочмо элнан геройжо-влак Евгений Родионов, Георгий Константинович Жуков, Михаил Илларионович Кутузов нерген каласкалышт, презентацийым ончыктышт. Икмынар урок деч вара «Зарнице» модыш дене модна.

Вич тўшкан командирже-влак кызыт отставкасе полиций майор Игорь Иванович Ивановлан модышлан ямде улмышт нерген рапортым пуышт. Кажне команды маршрутшо лийын. Тушто шым станцийым ончыктымо: 1-ше станцийыште танк макет ўмбаг гранатым логалтыман, 2-шо – строй дене мурым мурен коштман, 3-шо – олыман мешак дене лупшкедылын, пырня ўмбалне ваштареш шинчышым мландымбаке волтен шуыман, 4-ше – миным кычал муман, 5-ше – историй дене кылдалтше йодышлан вашмутым пуыман, 6-шо – мишеньыш лўйкален, очком погыман, 7-ше – кандырам шупшман. Кажне станцийыште консультант эскерен.

Кече йўштырак, но кава ару да канде лийын, волгыдо кечыйол кажныжым вўчкен. «Йошкар» команде гыч Ольга Кудряшова уло кумылын строй дене коштын, тудо йолташыже-влак дене кокымшо верыш лектын. 5-ше классыште тунемше Петя Ямблатовлан миным кычалаш келшен. Максим Степанов лўйкалымаште мастарлыкшым ончыктен, шуко очком поген. Валентина Васильеван вуйлатыме «Канде» команде ик эн чулым лийын. Мучашлан футбол дене модыныт. Елена Дмитриева тыште чолгалыкшым ончыктен.

Храмын настоятельже, протоиерей Николай ачана дене пырля ме, туныктышо-влак, ўшанена: школыш коштшо икшывын койыш-шоктышыжо тиге шуаралтеш, шўм-чонжо порылык дене темеш, Юмылан ўшанже лиеш.

Н. СТРЕЛКОВА, Т. КУЗНЕЦОВА.
Арын села.

Йошкар-Оласе епархийыште «Елеон» экскурсионно-паломнический службо почылтын. Чыладамат 2018 ийлан палемдыме план дене палдарена да пырля миен кошташ ўжына.

АПРЕЛЬ ТЫЛЗЫШТЕ:

21-22 апрель: Дивеево – Арзамас

29 апрель – 2 май: Истра (Новый Иерусалим) – Оптина Пустынь – Шамордино – Клыково

МАЙ ТЫЛЗЫШТЕ:

6 – Алексеевский, Юмын Аван «Всецарица» иконыжо деке

13 – Шабашы памаш
20 – Масканур памаш
29 – Яранск ола

ИЮНЬ ТЫЛЗЫШТЕ:

1-3 – Дивеево (йўдлан малаш вер лиеш) – Муром
9-12 – Сергиев Посад – Александров – Махра
16 – Казань – Раифа

Пайрем куан

17 – Шабашы памаш
24 – Масканур памаш
28 июнь – 2 июль:

Екатеринбург – Алапаевск – Верхотурье

ИЮЛЬ ТЫЛЗЫШТЕ:

3 – Петъял
8 – Сумки
14-15 – Арзамас – Дивеево (йўдлан малаш вер лиеш)
16-23 – Православный Крым – Симферополь – Севастополь – Массандра
29 – Алексеевский, Юмын Аван «Всецарица» иконыжо деке.

Телефон:

8 (8362) 20-81-12,

Электронный почто:

mari-palomnik@yandex.ru

ВКонтактештыште странице:

vk.com/12palomnik

«ПҮТӖ КОЧКЫШ»

ФЕСТИВАЛЬ

Альбина ўдырем «Изи пеледыш» ансамбльыш коштеш. Март тўналтыште мыланна почеламутым тунемаш пуышт. Тушто ватрушко да плюшко нерген ойлалтеш, да мый ӧрын шоналтышым: «Тидыже ынде молан кўлеш?» 6 мартыште чылажат рашеме. Йошкар-Оласе Православный рўдерын трапезныйыштыже «ПүтӖ кочкыш» фестиваль эртыш. Тушко Моско оласе Свято-Данилов монастырь гыч игумен Гермогеном (Ананьев) ўжыныт. Тудо монастырьысе кочкыш нерген «Кухня батюшки Гермогена» телепередачым вўда, тыгаяк лўман журнал ден книгама савыктен луктеш.

Фестивальыш икмынар колледж ден техникум, Сергей Радонежский лўмеш православный гимназий да ныл храм гыч лу угла коллектив шке кочкышышт да программышт дене толыныт. Нуным Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоанн ден Волжск да Шернурын епископшо Феофан саламлышт. Чылан пырля «Пылпомышто улшо мемнан Ачана» молитвам лудна.

«Изи пеледыш» ансамбльна Самырык-влакын усталык пӧртышт (ДТЮ) пелен пашам ышта. Вуйлатышына Н.А.Морозова, хореограф О.Н.Васильева да ме, йоча-влакын ача-авашт, пайремлан чот ямдылалтынна. Каласыдеат ом чыте: кок тўрлӧ салатым, йўштӧ белорус борщым, пакчасаска гыч «Ава нерген шарнымаш» тортым, «Ирмузын пыжашыже» конфетым, полан гыч моршым да шыл деч посна окрошкым ыштен намиенна. Йоча-влакат презентацийлан тыршен ямдылалтыныт. Нуно белорус, руш да курыкмарий вургеман лийыныт. Устембалне улшо кочкыш нерген каласкалаш тунемме почеламутышт сайын полшыш.

Мыланна весе-влакын йомакым ончыктымышт, мурышт, флейте дене шоктымыштат чот келшыш, кочкышыштат пеш тамле ыле. Но шке пашашкына шўм-чон шокшынам ятыр пыштенна, сандене утларакше шкенан нерген ойлена. Ты пайремыште ме кок диплом дене палемдалтна. Иктыже «За щедрость и любовь» маналтеш, а весыже, мыланна эн шергаканже, – «Приз зрительских симпатий». Вет конкурсыш толшо-влак, чыла кочкышым тамлен ончымеке, мемнан верч шукин йўкленыт.

Журиште моло-влак дене пырля игумен Гермоген лийын. Иктешлымашым ыштымыш годым тудо манын: «Православный ен-влак кочмашым «трапеза» маныт. Нуно кочмо деч ончычат, кочмо деч вара т молитвам лудыт, ямдылыме кочкышым суапландараш Юмо деч йодыт, сандене тыгай кочмашым кумалмашын шуйнымышо семын умылыман. Юмо деч лўдын, Тудлан таум ыштен да икшырымын кочмаш христианинлан нимо удам ок ыште, вийым гына пуа. Утыждене кочмо ок кўл. А фестивальыш толшо-влаклан мый куан уверым каласынем – чыланат сененда! Кажне кочкыш шке семынже тамле ыле. Шижалтеш, те чот ямдылалтында. Сандене каласен кертам: тыште келшымыш сенен!»

Тиде пайремыш логалмемлан мый пеш йывыртенам. Тидым Юмын пӧлекше семын шижам, вет тунам эше мыйын шочмо кечем ыле. Тыгай пашам ворандарен колтымыштлан Марий митрополийын самырык-влак дене пашам ыштыше пӧлкажлан да ДТЮ-со «Светоч» рўдерын пашаеныштлан, эн чотшо Л.Л.Герасимовалан, таум ыштем.

Светлана КУКЛИНА.

Йочадам тынеш пуртыза!

Тиде 21 ий ончыч шошо велеш лийын.
Азам ышташ кайызем деч ончыч омым ужым: уремысе таве гыч фонтан семын лавыра шыжен лектеш. Помыжалтым гын, уремыште поран тарвана. Мўшкырысö йочам але шкеже иктаж-мо лиям манын, пелашеым посёлкыш акаж деке нангаен кодаш йодым. Миен веле шуна, поран тўнгале, кок кече ялыш автобусат миен огыл, игече тунаре шўкшö ыле. Эрлашыжым эргым ыштышым, висаш пыштымышт годым коллым: «Шўйжö пуалеш». А мылам тудым огытат кондо, нимом огытат ойло. Кок кече гыч врач каласыш: «Шöрдэм лўштыза, эргыда шупшын огеш керт, тудым Йошкар-Олаш колтена, неврологийыш, а те мöнгыда кайыза».

Пелашем когыньнам налаш толын ыле, но шкетемым гына нангайыш. Ни шинчен-шоген, ни кочкын ом керт, чонлан тугай йöсö. Ойгырымем да чот шортмем дене шöрем пытыш, эргымым вараже чызашан ате гыч пукшенам.

Ик арня эртымеке, омо дене черкым ужым. Очыни, миен толаш кўлеш манын шоналтышым да пелашеым ўжаш тўнгальым. 21 ий ончыч могай черке? Лишкыже мияшат ок лий, воштылыт ыле вет, но мый пелашеым ўшандарен кертым, касвелеш пырля кайышна. Черке петырыме ылят, пырдыжешыже сортам чўктен, Юмым сöрвалышым, йочамым тöрлаташ кузе моштем, туге йодым. Эрлашыжым ола гыч врач йынгыртыш: «Толза, йочада шупшаш тўнгалын, эмлымверыште тыландат вер уло». Вигак олаш лектын кудальым. Мийымеке, ну йочамым ончем, ыштыме деч вара эргымым ужын омыл вет. Шўй турасе лужо эмганен манын, диагнозым шындышт. Ик тылзе эмлышт.

Икана адак омым ужам: пуйто корно дене каем, а лумышто кум юмогам поче-поче керкеден шындыме. Мый пеш нелын ошкылам, нунын деке шуым да помыжалтым. «Молан кончыш гын, кузе лийман ынде?» манын шонен

шинчем. Эрдене обход годым врач мылам шып гына ойлыш: «Йочадам тынеш пуртыза, ала вара вашкерак тöрлана». Пешак öрын колтышым. Шуматкечын врач деч йодын, мöнгö кудальым, эрлашыжым шкенаан ялысе черкыш тынеш пурташ намийышна. Черкыш пурен гына шогальым, могыр коваштем шергылт кайыш: лач омышто ужмо юмога-влак поче-поче кечат, лўдын, ошем кайышым, пелашем вигак умылыш. Омыштем нунак ыльыч, сайын шарнен кодынам, но вет ончычшо мый нуным нигушто ужын кертын омыл, нигунам черкыш коштын омыл. Толмем дене чын ыштенам манын шоналтышым.

Тынеш пуртымо деч вара эргымым вигак температуржо волыш, сайын кочкаш, нелытым погаш тўнгале. Тунам ик кугуате «Нан» смесьюм налаш логале. Кызыт гын йочам пукшаш могай гына смесь уке, а тунам мом пукшашат öрынам ыле. Тыге ме тöрланышна. Мöнгыштö кечылан кок гана массажым шкеак ышташ тўнгальым (ик тылзе жапыште медсестрам ончен тунемынам). Ошкедаш огеш тўнал, йочада деч отказатлалтса манын ойлышат ыльыч, но мый чылашт дене ўчашенам, да эргым 9 тылзаш кошташ тўнгале.

Йошкар-Олаште учётышто шогенна, кунам приёмыш миенна, врач медицине картым ончале да ойла: «Йочадам нумал пуртыза». «Молан пурташ, тудо шке пура» манын вашештымемлан тудо пеш öрö да ончалаш лекте, а эргым коридорышто пеш куржталеш. Врач мыйым мокталтыш, ик ий марте эмлыман, жапыштыже чылажымат тöрлатенда манын ойлыш. Тепловизор аппаратым эртымеке, шўйжö тöрланен манме диагноз лие. Мый черкыш чўккыдынрак кошташ тўнгальым.

Тиддеч вара 21 ий эртен, а таче ме тудым армий гыч вучен шуктышна. Омса почылт кайыш, кугу капан, салтак форман, роза пеледыш аршашым кучен, эргым пурен шогале. Куанымем дене шортын колтышым. Уна, родо-влак, йолташ рвезе-шамыч чыланат ўстел йыр кужу жап мутланен шинчышна. Тыгай куаныш Юмо полшымо дене шуынна.

**Роза.
Советский район.**

Ава чон йоча пелен

Ава шке шочшыжым изи годсек йүдшө-кечыже шинчам пыч ыштыде манме гаяк переген онча. Тудын кажне кумылжым шукташ тырша. А кунам йочалан иктаж-могай чер пижеш, йүд омыжым кода, шинчавүдымат йоктара. Мом ыштет, ава кумыл тыгай. Тудын кеч ик, кеч вич, кеч лу икшывыже лийже, кажныжлан шүм шокшыжым, поро деч поро мутшым, ласка деч ласка шинчаончалтышыжым ситара. Йоча кушкеш гынат, тудын верч тургыжланымыжым ава огеш чарне. Школым, вузым кузе ынде тунем лектеш, чонлан келшыше пашам кузе ойырен налеш манын ойгыра. Варажым, сайеным вашлийын, пенгыде ешым чумырыжо манын шона. Лач шочшыжо-влак гына авашт нерген кугу лийме семын мондаш тўналыт. Йолташ-влак коклаште шукурак жапым эртарат. А вара йоратыме ўдыр, йоратыме каче лектеш. Еш чумыралтеш. Шўмбел ава деке миен лекташ, тудын нерген азапланаш жап йоршеш ок код.

Теве Анянат тыгак лекте... Изиж годым тудо аваж почеш поч гай кошто. Школым тунем лекмекыже, олашке институтыш туныктышылан тунемаш пурыш. Ондакше кажне шуматкечын шочмо ялыш толаш тыршыш. Пытаргыш курсышто улмыж годым марлан лекте. Идалык гыч йочаже шочо. Йоча изиш кушмеке,

школыш пашаш пурыш. А вара паша да еш илыш пўтынек авалтышт, шочмо ава дек лач иктаж-могай пайрем годым гына ешыж дене мияш тўнале.

А ава шке шочшыжо-влакым эре вучен, окна воктене, шинчавүдым ўштылын, корныш ончен. Ныл икшывым ончен куштен, йол ўмбаке шогалтымеке, шкет шинчен кодаш пеш йосө. Адакшым маријжат шукертак илыш дене черверласен. Лач тунам ўдырамаш вачыш чыла возын. Колхоз фермыште неле пашам ыштыме, тўрлө йосым чытыме дене тазалыкат лунчырген.

Пытаргыш жапыште Анян аваже чўккыдынак черланаш тўнале. Эмлымверышкат ятыр гана пыштышт, но тазалык кужу жаплан огыл пўртылын. Ынде ўдыр чон ава верч шортеш, ойгыра. Аня, аваже тўрланыже манын, кажне кечын Юмым сўрвалаш тўнале. Черкышкат чўккыдынак кошто. Юмо кольо витне - икмынра жапгыч ава тўрланыш. Анян шўмжө куан дене теме, но кужу жаплан огыл улмаш.

Кече почеш кече эрта, тылзе почеш тылзе куржеш. Шочмо ялыш ава дек шуэнрак да шуэнрак миялтеш. Ава адак эмлымверыш логале. А Анян школ, сурт паша... Больницыш миен кошташат жапогеш сите. Ик кастене тудын дек Марина шўжарже йынгыртыш, шортын оралгыше йўкшө дене шучко уверым каласыш: «Таче кастене больницыште авана колен». Аня шке пылышыжлан ыш ўшане. Ала-молан тудо аваже эре илаш тўналеш манын шонен. А ушыштыжо пўрдын: «Молан, молан больницыш миен коштын омыл? Пытаргыш жапыште телефон денат йынгыртен мутланен омыл. Авай уке... Тетла нигунам, нигунам тудым ом уж! Ом мутлане! Ом ондал!»

Авам тоен толмеке, тиде шонымаш чонным эшеат чот туржаш, шортараш тўнале. Черкыш миен коштмекат, сулыкым касарыме деч вара чон лыпланен огыл. Но авам ынде пўртылташат, тудын ончылно ыштыме ик йонылышымат тўрлаш огеш лий. Анян ушыштыжо уло илышыже кино гай кончаш тўнале: изиж годым аван туныктен ойлымыжлан «Мый шке палем, ынде кугу улам» манын пелештымыже, унала чўккыдынак толаш ўжмыж годым «Ом ярсе, паша шуко» манмыже - чыла, чыла...

Аня кажне кечын шортын. Шортын авам чаманен, а утларакшым ава ончылно титакан улмыжо тудлан чон ласкалыкым пуэн огыл. Ик кастене паша деч вара шер теммешке шортын ситарымеке, мален колтыш. Тудлан аваже конча. Аня, ончыланже сукалтен шинчин, прощенийым йодеш. Ава, ик мутым пелештыде, ўдыржым туге ныйылгын, шокшын-шокшын ондалеш, порын-порын шинчашкыже ончалеш. Аня помыжалте, чоныштыжо ала-могай умылтараш лийдыме ласкалыкым шиже. Тылеч вара, кунам аважым шарналта, пуйто Суксо шулдыржо дене тудым ниялта: капшылан, уло шўм-чонжылан ласка, куштылго лиеш. Аня умылыш - аваже проститлен.

Йоратымаш нигунам огеш коло. Айдемым йоратымаш чоныштына кунар кужун ила, айдемат тунарак ила. Но ала-молан ме кечможымат улмыж годым огына акле, а йомдарымеке, кочын шортына.

Елена ВОЛКОВА.

Изи памаш кугу вўдыш ушна

Морко район Эгерсола ял. Вўдшор тылзын 11-ше кечыже. Уремыште нер мучашым йўштө чывыштылеш гынат, йоча-влак рушарня школыш пеш вашкат. Таче тушто онай вашлиймаш лийшашым эше нигө ок пале.

Теве чыланат кыде-годо пурен шогалыч, а тушто нуным шукертак палыме уна вуча - Денис Смирнов. Туддене йоча-влак «Шортньö купол» православный лагерыште вашлийыныт. Арын селасе черке пелен эртыше тиде лагерым Денис Вячеславович ынде вич ий вуйлата.

Урок тўналтыште чылан молитвам лудыч. Вашлиймаш Кугече деч ончыч эртыш, сандене Кугу Пўтö нергенат ятыр мутланышт. Вет пўтö жапыште айдемын капкылже гына огыл, шўм-чонжо эрыкталтеш. Вара Д.В.Смирнов «Юзо пасу» модышым эртарыш, православий дене кылдалтше йодыш-влакым пуэдыш. Йоча-влак уло кумылын сенгышыш лекташ тыршышт. Кумшо урокышто унана черке иерархий нерген каласкалыш. Кö тыгай патриарх, митрополит, епископ, пресвитер, монах - ынде йоча-влак сайын палат. Ошо ден шем духовенство мо дене ойыртемалтмымат умылат.

«Йоча-влак, йўштö игечым ончыде, рушарня школыш погыненыт. Молан? Умылтараш неле огыл. Эгерсола Рушарня школышто нуно шўм шокшым шижыт, тидыжак черкыш кошташ, Юмылан кумалаш кумыланда. Йоча-влак тыште туныктышо, батюшка да икте-весешт дене чон почын мутланат, Библийысе историй, православий дене келгырак палыме лийыт. Рушарня школышто налме шинчымашыштым изи памаш гай умбакыже нангаят: ача-аваштлан, йолташыштлан каласкалат. Тыге нунат черке деке шўмангыт. Мемнан пашана - ўдаш, а тиде нöшмö шытен лектешак», - шонымашыжым почо поро унана.

Тиде вашлиймашым йоча-влак кужу жап шарнен илаш тўналыт.

**Татьяна ГАВРИЛОВА.
Людмила МИХАЙЛОВАН фотожо.**

Латнылымше март - православий тўняште кугу пайрем кече. Меат, öрдыжеш кодаш огыл манын, Кузнецово йочасадыштына Православный книга кечым эртараш шонен пыштышна.

Эрдене-эрак «Конёк-Горбунок» группыштына изирак выставкым чумырышна. Тушко утларакшым йоча литературым верандыме. Вет тудо йоча-влаккланат, ача-ава-шамычкланат онай. Кузе изи икшывым православий культур деке шўмандаш, да черкышке икымше ошкылым ышташ, кузе тушто шкем кучаш - тыгай книга-влак ача-ава-влакклан путьрак келшышт, моткоч тўткын ончышт. Эсогыл мөнгö лудаш налаш кумылышт лекте.

Тылеч посна йоча-влак дене пайрем нерген мутланыме, таинстве-влак нерген кўчыкын каласкалыме. Тыгак ўдыр-рвезе-влак йоча Библийысе сўрет-шамычым куанен ончышт.

Йоча-влакым православий деке шўмандыме пашам кунар ондак тўналына, тунар шукурак пайдаже лиеш, шонем. Да тидлан тўткышым йочасадыштак ойыраш тўналман. Вет кугу пушенгымат изинекак арален куштет гын веле чапле, виан лийын кушкеш. Ача-

Веселан лудына, чыла палыненена

ава-влак дене пырля ушнен, ик ой дене пашам виктарен колтыман. Пашам ик ой дене ыштен веле кугу лектышыш шуаш лиеш. Тунам кушкын шумекышт мемнан изи падырашна-вакат сай, шотан айдеме лийыт, черкышкат корным огыт мондо.

Елена ВОЛКОВА.

Турныктен каласыме

Шомак

Удырын кече еда тыге рудымыжым колыштын, ава шинча ора тұлжгаш тўналын. Ончыч эше пыкше коштын, а вара йоршын коштын кертдыме лийын. Икана удыржым ўжын да каласен: «Йоратыме ўдырем, чон падырашем. Мый ынде кужун ом иле, тыйым шкететым коден кайымамлан проститле».

Удыр шорташ тўналын, ава ж йыр чаманен пўрдын. Аважлан яндар вургемым чиктен, ўпшым шерын, шкеак кас кочкышым ямдылаш тўналын. Вашкымыж дене шўр кўршўкым камвозыктен.

– Мо лийын кайыш, ўдырем? – тургыжланен йодын ава.

– Ай, авай, шўкшў кўршўк пудыргыш. Шўржым пырыс-шамыч пеш кочкыт, нунылан чапле пайрем лие. А кўршўкшым ме уым, тылеч моторракым налына.

Шаланыше кўршўк пудыргым кўварвач погышыжла ўдыр парняжым чот пўчкын да корштымыж дене кычкыралын колтен.

– Мо лийын кайыш, ўдырем? – эшеат чот тургыжланен йодын ава.

– Чыла сай, авай! Мый пырысым чаманен кычкыралымы, – каласен ўдыр, а шкеже, шорташ огыл манын, пыкше чытен.

Тыгодым ўдырамам вакшыш гыч шкеак кынелын да ўстел деке миен.

– Шымат шиж, кузе тыге мыланем куштылго лийын кайыш? – ўрын каласен тудо.

– Юмылан тау! – куанен кычкыралын ўдыр да совыжымат пералтен колтен. Тудын чурийжым куан авалтен. Тылеч вара ўдыр йоршын вашталтын.

Снегым моло шудо дене пырлят шолтен йўаш келшен толеш.

*Заварке чайникыш пел изи совла тыгыдемдыме снеге лышташым да тынарак шуанвондо мўрым пыштыман, тушко ик стакан шолшо вўдым опталман да петырен шинчыктыман. 5 минут гыч чай ямде.

*Эныж, снеге лышташым, почкалтышым икнарак налман, заварке чайникыш пыштыман, тушкак кок стакан шолшо вўдым опталман. Пел олман шўмжым эрыктен пышташ лиеш.

Шотыш налза: диабет чер дене орланыше-влаккан снеге чайым йўаш ок лий. ТАЗАЛЫҚДА ПЕНГЫДЕ ЛИЙЖЕ!

Ожно ик тулык ватын ўдыржў кушкын шуын. Тудо мотор да сылне лийын, но тудлан эре иктаж-мо йўрен огыл. Аваж дене пырля пасушко тўредаш кая, кылтам пидеш, а шкеже вудымата:

– Кечыжат пелта вет, тунар когарта, пашам ышташат ок лий. Пашамат коден каяш ок лий. Кеч касше вашке шуам ыле...

Ава вуйжым веле рўзалта, нимом ок пелеште. Пасу гыч пўртылмў годым ўдыр адак ўпкелен ойла:

– Эх, илышыжат неле вет! Мыйже пашаче улам, орадат омыл, капкылемат шинчаш перныше. А Юмо мыланем алят марлан лекшаш качым ок пу. Шонго ўдырак кодаш логалеш витне.

ТАЗАЛЫҚЫМ АРАЛЕНА

КУМЫЛДА НЉЛТШЉ ЛИЙЖЕ!

Шошым айдемын капкылжылан витамин огеш сите. Тиде экшыкым корангдаш манын, эмшудо чайым йўаш гын, пеш пайдале. Эмшудым фарфор атеш завариватлыман. Термосешат темен шындаш лиеш.

Снегын мўржат, лышташыжат капкылыште вещества-влак вашталттым вяндаш полшат, токсин ден холестериным луктыт, шолыгорнын, шўмын пашаштым саемдат, вўргорным лывыртат, иммунитетым пенгыдемдат. Мўрыштў В2, В5, В6, В9 витамин-влак, магний, калий, вўргене, кўртнў, фосфор, марганец, аскорбиновый кислота шуко. Лышташыжат витаминлан чот поян. Снеге чайым эрдене йўаш гын, кумыл кечыгут нўлтшў лиеш.

*Пел литр шолшо вўдыш 1 кугу совла тыгыдемдыме снеге лышташым пыштыман. 20 минут деч шагал огыл петырен шинчыктыман.

АПРЕЛЬ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН	2	9	16	23/30
ВТ	3	10	17	24
СР	4	11	18	25
ЧТ	5	12	19	26
ПТ	6	13	20	27
СБ	7	14	21	28
ВС	1	8	15	22

17	черкын 12 кугу пайремже	
18	кугурак пайрем	
26	пүтыдымо арня	
9	колышо-влакым уштымо кече	
6	пенгыде пүто кече	6 пүто кече

1 – Господь Иисус Христосын Иерусалим олаш Чапландаралт пуремыжо.

3 – Преподобный Серафим Вырицкийын кечыже.

2-7 – Иисус Христосын орлыкым чытымыж нерген шарныме арня.

5 – Кугу Изарня. Господын кас кочкышым ышташ шолыпогымыжым шарныме да Святой Пырчесым (Причастийым) подылмо кече.

6 – Кугу Кугарня. Господь Иисус Христосын утарыше святой орланымашыжым шарныме да пүтым пенгыдын кучымо кече.

7 – Кугу Шуматкече. Юмын Авалан Поро пүрымашан Уверым пуымо (Благовещений) кече.

8 – КУГЕЧЕ! ИИСУС ХРИСТОСЫН ВОЛГЫДЫН ЫЛЫЖ КЫНЕЛМЫЖЕ!

9-14 – Волгыдо Кугече арня.

10 – Юмын Аван Иверский иконыжын кечыже.

13 – Юмын Аван «Илышым пуышо памаш» («Живоносный источник») иконыжын кечыже.

15 – Изи Кугече. Апостол Фоман кечыже.

17 – Радинча. Колышо-влакым уштымаш. Святитель Иовын, Москван да уло Российын патриархшын, кечыже.

22 – Миром кондышо святой ўдырамаш-влакын кечышт.

30 – Преподобный Зосима Соловецкийын кечыже.

Кугече модыш-влак

Кугече – пеш куанле кече. Кугыен-влак лўнгалтыш дене лўнгалтат, икте-весышт деке унала коштыт. А йоча-влак утларакше уремыште юарлат. Нунылан икмыняр модышым темлена. МУНЫМ ПУДЫРТЕН МОДМАШ

Йоча чиялтыме муным кошар нерже дене кўшкыла куча. Вес йоча муно нер дене тудым пера. Кўн муныжо пудырга – тудо сеналтшылан шотлалтеш, да муныжым сенышылан пуа.

МУНЫМ НАЛ

Чиялтыме муным мландымбаке пыштат. Туддеч 10 ошкыл тораште ик йочам шогалтат, шинчашым шовыч дене кылдат. Тыге тудо 10 ошкылым муно деке ыштышаш. Вара шовычшым рудышаш да, верже гыч тарваныде, мландыште кийыше муным налын кертшаш. Налын огеш керт гын, сеналтеш.

ЭСТАФЕТЕ

Модшо-влак кок тўшкалан шелалтыт. Кажне модшо, совлаш муным пыштен, палемдыме верыш куржшаш да, пўртылын, вес модшылан кучыктышаш. Тудо команде сенга, кудо эн ончыч куржтал пытара. Тыгодым муно совла гыч камвочшаш огыл.

КУШТЫМАШ

Йоча-влак йыр шогалыт. Вўдышў пу гыч ыштыме муным вашла шогышо кок йочалан пуа. Сем йонгымо жапыште йоча-влак муным икте-весыштлан колтедат. Ик муно ик велкыла кая, весыже – вес велкыла. Сем пытымеке, кудо йочан кидешыже муно кодеш, тудо онго покшкеке лектеш да кеч-мом ыштен ончыкта. Иканаште коктынат кушталтен але муралтен пуэн кертыт.

МУНЫМ ПЌРДЫКТЕН МОДМАШ

Муным пўрдыктен колташ изи волакым тайылын шындыман. Ўлыл мучашеш авыртышым ыштыман. Йоча-влак икте почеш весе муным пўрдыктен колтат. Тыгодым мунышт дене йолташыштын муныштым тўкалышаш улыт. Кў шуко гана тўка, тудо сенга.

Волакым кучылтын, вес семын модаш лиеш. Тиде гана ўлыл мучашыште авыртыш лийшаш огыл. Кўн муныжо эн мўндыркў пўрдын кая, тудо сенга.

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ "ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК"
Учредитель: "Руш Православный Черкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)" религиозный организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12. Журнал лекме жап - 2.04.2018 ий. 0+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010 г. №436-ФЗ.

Журналым редакцийште погымо да верстатлыме, «Принтекс» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 424000, Марий Эл, Йошкар-Ола, Карл Либкнехт урем, 71 "А" пўрт.

Редакцийын да издательын адресше: 424002, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224 пўлем.
тел.: (88362) 45-39-54. **E-mail:** marlagazet@mail.ru
Редакционный советым вуйлатыше: протоиерей Николай Чузаев.

Редакционный совет: иерей Игорь Сапаев, Д.Смирнов, А.Чемякова, А.Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.Смирнов. Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлў лийын кертыт. Серыш-влак мўнгеш огыл колталт.

РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ГАЗЕТЫМ ШАЛА КЫШКЫЛТАШ ОГЫЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!

КОРАМАС КУНДЕМЕМ

Рошаште шогем,
Вершӧрем ончем,
Шуко ял кокла гыч
Шке ялем ойырем.

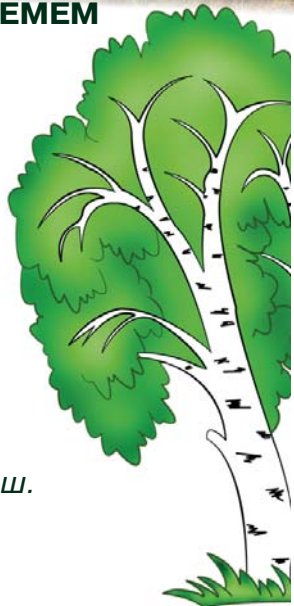
Ужар уремет,
Кумда пасуэт,
Мотор оралтет гыч
Мый тыйым палем.

Олала коеш
Мотор вершӧрем.
Чодыра помышеш
Вӱчкалтешыс ялем.

Мотор сурт-печем
Ончем куанен.
Варажым лектам
Емыжан сад-пакчаш.

Мый тутло саскам
Тамлен ончалам.
Корамас кундемем,
Тый денет кугешнем!

**Настя Михайлова, 4-ше класс.
Волжский район,
Кугу Корамас школ.**

Куанен чиялтена

10 ойыртемым кычал му

